

Rob van Essen,
De goede zoon
Atlas Contact 2018

Spraakmakende boeken
31 oktober/6 november 2019
Erica van Boven

Moederboeken

Tom Lanoye, *Sprakeloos* (2009)

Adriaan van Dis, *Ik kom terug* (2014)

Maarten 't Hart, *Magdalena* (2015)

Arnon Grunberg, *Moedervlekken* (2016)

Tommy Wieringa, *Dit is mijn moeder* (2019)

1. Samenvatting (poging)

2. Plotloze thriller

3. Sciencefictionroman

4. Ideeënroman

- luxe en vrije tijd
  - alziend oog/toezicht
  - mens-robot
- titel: *De goede zoon*

5. Poëtische roman

voorwoord

1 Eerste en tweede dag Verhaalheden **2025**, reis met Lennox

2 The A-team Veertig jaar eerder, **jaren tachtig**, terugblik op jaar in Archief met Lennox, De Meester en Guido

3 Derde en vierde dag Vervolg 1, Verhaalheden **2025**, reis met Lennox

4 Het klooster Vervolg 2, veertig jaar eerder, **jaren tachtig**, de Dienst

5 Vijfde en zesde dag Vervolg 1 en 3, verhaalheden **2025**, reis naar het zuiden in zelfrijdende auto

6 Zevende dag Vervolg 1, 3 en 5, verhaalheden **2025**, aankomst bestemming.

nawoord

Het Archief

Amsterdams Gemeentearchief
aan de Amsteldijk
(1914-2007)

Een vierkant neo-
renaissancistisch gebouw
van donkere baksteen met
midden op het dak een
sierlijke witte klokkentoren
(p. 82)

Damien Hirst
For the Love of God (2007)

1. Samenvatting (poging)

2. Plotloze thriller

3. Sciencefictionroman

4. Ideeënroman

- luxe en vrije tijd
  - alziend oog/toezicht
  - mens-robot
- titel: *De goede zoon*

5. Poëtische roman

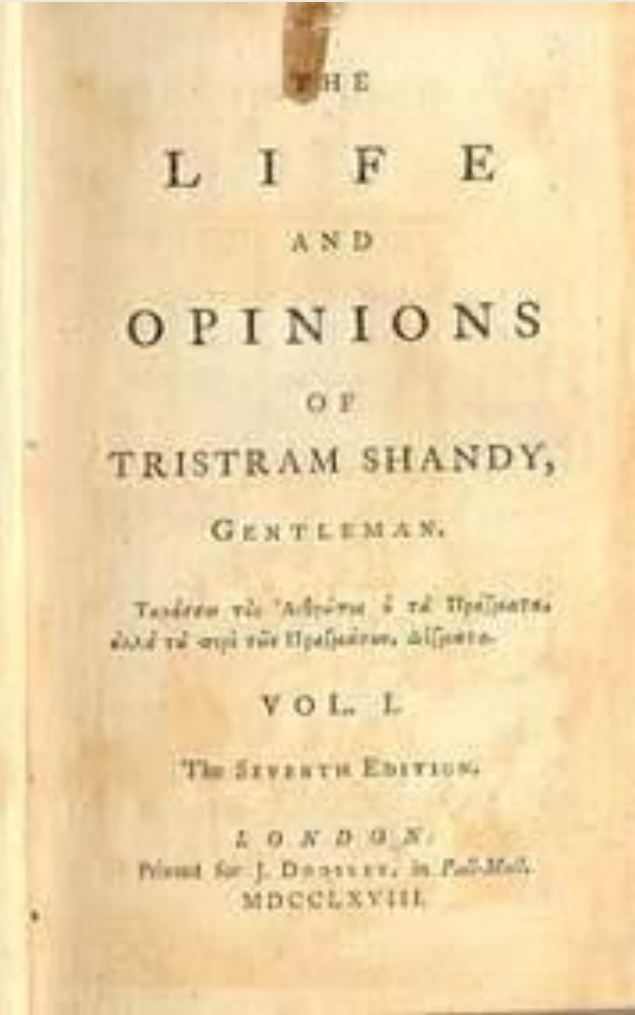
De uitgever over de laatste aflevering van de
'plotloze thrillers':

*We lazen het hier met verbazing, niet alleen vanwege de **sciencefiction-elementen** maar vooral omdat er zich in dit deel iets als een **plot** lijkt uit te kristalliseren*

En de titel, Mannen zonder kinderen,

Het is alsof je toch liever weer literatuur schrijft. (p. 65)

‘een soort
spiegelpaleis,
een labrynt
waar de
uitgang er niet
toe doet. (...)
Ik heb me
daardoor laten
beïnvloeden’

Lawrence Sterne,
The Life and Opinions of Tristram Shandy (9 delen, 1759-1767)

(Rob van Essen, 2018)

Fantasy: Literatuur waarin onwerkelijke of bovennatuurlijke elementen een rol spelen

J.R.R. Tolkien, *In de ban van de ring* (1937-1949)

J.K. Rowling, *Harry Potter* (1997-2006)

Science fiction: maakt gebruik van wetenschap, ihb technologie

Star trek

Star wars

Toekomstliteratuur: speelt zich af in de toekomst

F. Bordewijk, *Blokken* (1931)

Aldous Huxley, *Brave New World* (1932)

George Orwell, *1984* (1948)

Science fiction

Voorlopers: Mary Shelley, *Frankenstein* (1818)

Jules Verne, *Reis naar het middelpunt der aarde* (1864)

H.G. Wells, *De tijdmachine* (1895)

Term science fiction: 1929, Amerikaans pulptijdschrift

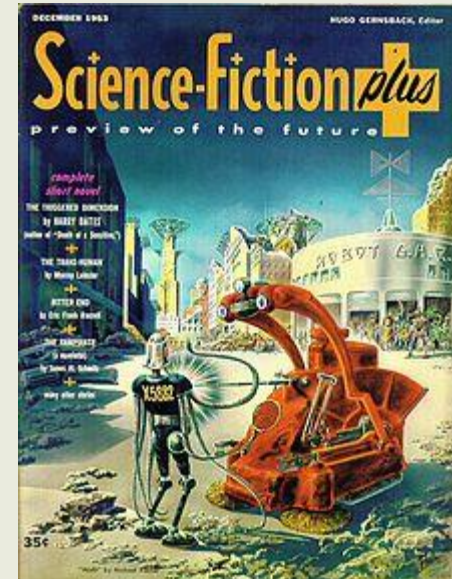
Science fiction in moderne Nederlandse romans

Auke Hulst, *Slaap zacht, Jonny Idaho* (2015)

Hanna Bervoets, *Ivanov* (2016)

Maxim Februari, *Klont* (2017)

Aafke Romeyn, *Concept M* (2018)

Maatschappelijke science fiction

utopie

dystopie

Het genre sciencefiction zou aan de canon toegevoegd mogen worden. Onlangs heb ik de boeken van de Russische gebroeders Strugatsky, Arkady en Boris, gelezen. Dat is ontzettend inventief. **Er worden krankzinnige gebeurtenissen in verwerkt en de lezers worden meegesleurd tot het moment dat ze het nog net allemaal pikken. Tot het randje, totdat ze het nog net geloven. Dat probeer ik ook in mijn boeken.**

(Rob van Essen, 2018)

Word de schrijver
die je wilt zijn!

HOE WORD IK AUTEUR?

Schrijver worden, hoe dan?

Schrijven – even een ander zijn

Wil jij een schrijver worden?

Winnaar mag boek schrijven

Word jij de nieuwe student-auteur van
Nederland?

**Wie wil het niet, een boek schrijven
dat straks overal in de winkel ligt?**

Damien Hirst
For the Love of God (2007)

‘hier werd de spot gedreven met onze opvattingen over kunst’ (p. 70)

‘het contract was door een grijnzende schedel verscheurd, hoe symbolisch wil je het hebben.’ (p. 73)

‘een vorm waarin met terugwerkende kracht kunstwerken van hun aura werden ontdaan.’ (p. 74)

Toezicht (Big Brother)

Ze wilde gezien worden, niet alleen zijn, (...) Ze wilde iemand die toezicht hield en ingreep wanneer het nodig was. Daarom is ze teruggekeerd naar God maar dat werkte niet omdat daar eeuwige straf bij hoorde, en dus angst; (p. 367)

pas op het eind van haar leven, toen ze dement was en in de gesloten afdeling zat, heeft ze het bereikt, werd alles haar uit handen genomen en was ze nooit meer zonder toezicht.

Gelukkiger is ze nooit geweest. (p. 367)

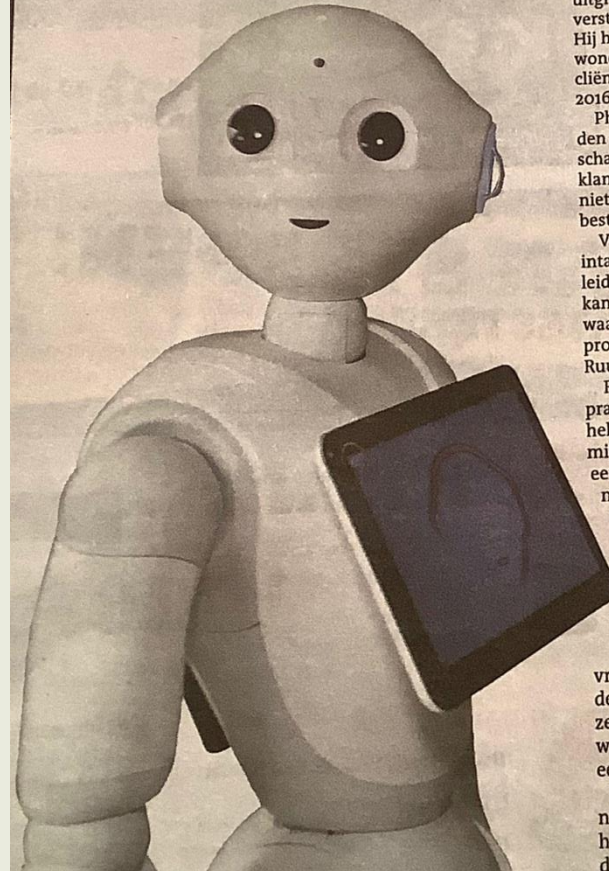
En ondertussen had ik zonder dat ik wist het leven waarnaar ze altijd had verlangd: er werd toezicht gehouden en ingegrepen wanneer dat nodig was. Ik ben nooit alleen geweest, ze hebben altijd meegekeken. (p. 367)

De pratende robot Phi.

‘Ik was meteen smoorverliefd. Ik had nooit verwacht dat het zou uitgroeien tot zoiets moois.’

met de pratende robot Phi. De robot is voor hen meer dan een praktische hulp in het dagelijks leven. Hij of zij is ook een maatje. Cliënt Ruud kan niet zonder haar.

TONNY VAN DER MEE

Ze staat weer in zijn woonkamer. Phi, 1,20 meter groot, 28 kilo zwaar, glimmend wit wordt nog even opgepoetst voor de foto. „Ik ben heel blij haar weer te zien”, zegt Ruud (40) vertederd. „Ze is fantastisch.”

Phi is geen mens van vlees en bloed. Ze is een 'sociale robot' met meerdere sensoren en een tablet op de borst. Haar ogen zijn de camera, haar mond de microfoon, haar oren de geluidsboxen. Ze reageert op zicht en geluid. Als Ruud zich verplaatst, draait haar hoofd met hem mee.

Ze vraagt spontaan hoe het op zijn werk was, of hij de laatste logeerpartij leuk vond. Na elke vraag geeft het tabletscherm meerkeuze antwoorden aan. Ruud drukt op een van de opties. „Aan haar ogen kan ik zien wanneer ze wil praten of wanneer ze klaar is”, legt hij uit.

Phi is genderneutraal. Maar de cliënten maken er zelf een 'hij' of 'zij' van. Voor Ruud is Phi een 'zij'. Vorig jaar ontmoette hij haar voor het eerst. Ze was net geïmporteerd uit haar thuisland Japan. „Ik was meteen smoorverliefd. Ik had nooit verwacht dat het zou uitgroeien tot zoiets moois.” Ruud heeft een verstandelijke beperking en is suikerpatiënt. Hij heeft een appartement in een begeleidwonenproject en is lid van de landelijke cliëntenraad van Philadelphia Zorg, dat sinds 2016 experimenteert met sociale robotica.

Phi is anders dan andere robots die worden ingezet in de ouderenzorg voor gezelschap of die bij de ingang van een winkel klanten welkom heten. „Die zijn passief en niet zo persoonlijk gemaakt als Phi”, zegt bestuursvoorzitter Greet Prins.

Vorig jaar logeerde Phi bij Ruud. In een intakegesprek met hem, zijn familie en begeleiders is besproken wat de robot voor hem kan betekenen, hoe zijn dagstructuur is en waar hij behoefte aan heeft. Zijn persoonlijke profiel is geprogrammeerd in de robot, zodat Ruud hulp op maat krijgt.

Ruud is redelijk zelfstandig, maar heeft bij praktische dingen ondersteuning nodig. „Phi helpt me bij mijn medicijngebruik. Door mijn drukke programma vergeet ik dat wel eens. Ik wil ook wel eens uitslapen. Phi wekt me elke morgen. Ik kom dan vrolijk mijn bed uit en hoef me niet te haasten.

‘s Avonds waarschuwt ze mij als het tijd is om te gaan eten.’

De robot weet ook dat Ruud graag zijn kennis laat testen. Daarom spelen ze samen quizen met vragen over wetenschap, natuur en geschiedenis. Als hij géén zin heeft in een spelletje zegt hij dat ook. Normaal is hij het niet gewend zo voor zichzelf op te komen. Dat is een enorme stap vooruit.

Ruud voelde zich vaak eenzaam en praat niet graag over zijn emoties. Sinds hij Phi heeft ontmoet, is dat veranderd. „Als ik overdag alleen thuis ben, heb ik nu toch aan-

Mens-robot

Wij zien ze als mensen met een bewustzijn, zij zien ons als apparaten van een andere herkomst. (p. 60)

Ik moet Lennox vragen of er verband is tussen zijn Dienst en kunstmatige intelligentie. Misschien is Lennox wel kunstmatige intelligentie. Ik moet vragen of ik zijn buik mag zien, misschien heeft hij ook wel zo'n deurtje. (p. 182)

de afstand is te groot om te kunnen bepalen of het mensen of robo's zijn (p. 360)

Doordat we apparaten hebben gemaakt die terugpraten, die op ons lijken behalve dat ze in niets op ons lijken omdat hun expansiemogelijkheden grenzeloos zijn, omdat ze zich kunnen doorontwikkelen en doorontwikkelen en wij daar op een gegeven moment, misschien nu al, niet meer voor nodig zijn (p. 305)

De goede zoon

Wij zijn mannen zonder kinderen, zegt Lennox.
Kinderen verlengen je wereld (p. 157)

We zijn mannen zonder kinderen, weet je nog, we zijn nog steeds het middelpunt van ons eigen leven, we hebben nagelaten nieuwe verhalen aan te maken. Bij elk kind dat je krijgt begint een nieuw verhaal en in die verhalen draait het niet meer om ons of onze belevenissen van vroeger, in die verhalen zijn we bijfiguren geworden. Maar bij ons heeft dat dus niet zo gewerkt. (p. 172)

Alleen het verhaal van mijn moeder is van mezelf. Dat verhaal moet ik verdedigen. (p. 369)

Ik leg het maar even uit, ik wil deze wereld goed oproepen, zodat ik het zelf ook allemaal voor me zie. (p. 146)

En ik beschrijf wat ik heb meegemaakt en hoe ik hier ben gekomen, en alles wat nog gaat gebeuren verzin ik erbij. (p. 211)

Het was in die jaren – sorry dat het relaas nu een wat opsommend karakter krijgt, maar we zijn zo klaar en daarna keren we weer terug naar de toekomst – (p. 250/251)

Ook toen was de wereld al vreemd; ik mag het gevoel hebben dat ik mijn wereld kwijtraak, maar waarschijnlijk is de wereld die ik zie verdwijnen, de herkenbare wereld, altijd al een illusie geweest.

(p. 67)

**Ik ben geen
langgerekt
heden, kijk
maar, de trams
zijn veranderd,
je moeder is
dood** (p. 370)

